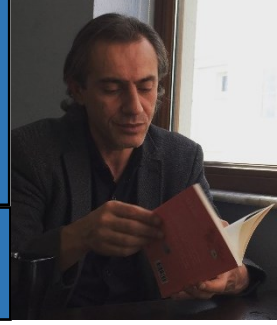

TİRYÂKİSİYİM

İLHAMİ İNCEÖZ

*İşk ile virân iden göñlini ma'mûr istemez
Hâtırın mahzûn iden bir lahza mesrûr istemez*

*Hâk-sâr olup hevâ-y-ile gubâr olan göñül
Hâk-i râh-ı yârdan bir dem özin dûr istemez
Çağ açıp kapatan Avnî)
Fatih Sultan Mehmet*

Ben yalnızken bana diyor ki: ‘*Aşk ile gönlünü viran eden, aşkı bırakıp o viran halinden eskiye dönmek istemez. Hüzne alışmış gönül de, bir daha sevince ermek istemez.*’ Bu gazelin sahibi, devletleri, orduları yenmeye, imparatorluk yıkmaya o kadar alışkındı ki, Avrupa’dakileri de bir yoklayım, bakalım kaç elde kalır, demek üzere; tiryakisi olduğu zafere ve sefere hazırlanırken, maalesef vefat etti.

O da hayatıyla bir yalnızdı aslında. Kazandığı başarılar, onun çoğu imkânsız işin zirvesinde tek ve yalnız olarak anılmasına yaradı. Kötü bir şey değil bu. Bir imparatorluk sahibisin ama tahtta, başarma da eşin benzerin olmadığı için yapa yalnızsın. Bu da kötü bir şey değil. Üstelik o hayat, ondan sonra gelen, başka hiç kimseye de nasip olmayacak iken! Devlet kapatmaya tiryaki Avnî ile sözü açtım ama konuşmak istediğim aslında gazelin de imâ ettiği şeylerden sadece biri. İnsan sevdiklerini hep

anar, hep konuşmuş. Sevdikleri yanında bağı bulunduklarını, bağlı olduklarını, bağlılık duyduklarını da... Bu yazı da onlardan biri üzerine öylesi bir içlenme, öylesi Avnî hislere bağlı bir yazı işte!

Tiryâki olmak ya da *Bağlanmak*, *bağlılık* dediğimiz şey, psikolojide bir insanın, başka bir kişi yahut “şey” den sıcaklık, yakınlık, fayda bekleme eğilimi ve bu kişi ya da şey, bekleyen veya uman kişinin yanında olduğunda, o bireyin kendisini güvende hissetmesi demektir. Psikoloji veya psikolojinin farklı dallarında kaç çeşit *bağlanma* vardır bilemem. Bildiğim doğru ise, üç-beşten az değildir. İnsan ilişkilerini düşündüğümüz zaman, bizi götürdüğü yerdeki asıl sayı, o kadarıdır. Diğerlerini anlatmayacağım ama bildiğim bir türü var ki, ömrümü kendine, belki de bana hiç fark ettirmeden esir almıştır. O da ‘*Yalnızlığa Bağlanma*’dır. Ve konumuz olan bu tür, bendeki en büyük kusurdur.

Yalnızlığa bağlanma aslında, tüm insanlar için genel olarak bir kaçış içerir. Çevresindeki insanlardan zarar görmüş insanların, yalnızlık gölgesinde doğa ya da hayvanlara doğru sergilediği eğilim ya da eğilim türlerinden biridir. Basitçe anlaşılması gereken

bu tanımdır. Ama ayrıntılı olarak ele alırsanız, sadece bu yönüyle ilgili olarak sayfalarca konuşulması gerekir. İnsanların neredeyse tamamının, yaşantısının en azından bir dönemini ya da belli zamanlarını yalnızlığa yem etmiş olması, bunu ortaya koyar.

Şehir hayatlarında kalabalık yalnızlıklar yaşayan insanlar haricinde, insanların muarız kaldığı pek çok yalnızlık çeşidi de buna dahildir. Ama konuyu açıp, daha da ayrıntıyla uzatmadan kendi yalnızlığımdan konuşmaya devam edeyim... *Yalnızlık benim için farklı bir dünyadır. Yalnız kalmak, yalnız düşünmek, yalnız savaşmak, yalnız olmanın türlü halleri, sizi pek çok kötü durum ve olgudan koruduğu gibi, pek çok kötü sonuçtan da uzak tutar. Kötü alışkanlıklardan da insanları uzak tutar aslında. Eğer sahibi, yalnızlığını doğru kullanabilirse... Ama insanların pek çoğu bunu başaramamıştır. Başaranlar ise hayatlarına olumlu etkileri olan kazanımlar sağlamıştır.*

Kötü kalpli insanların dünyalık kahrını, bozukların riyâsını, izansız yalancılığını, hak bilmez âdiliğini çekmek yerine sığındığım limandır. Yine her devirde insan sahtekârlıklarını, göstermelik hâllerini, yapay mutluluklarını, bitmeyen aptallıklarını, cahil ukalalıklarını, soysuz alçaklıklarını paylaşmak ya da yaşamak yerine, yalnızlığında, bahsettiğim bu insanlar hakkında kitaplarla konuşmak, bana her zaman daha çok huzur verir. Vermıştır! Bağlıyım, tiryakiyim, evet alışmışım buna! Belki tedavisi yoktur. Tarifi de yok belki, bu hastalığın! Ne bileyim, ben belki çok umursamadım onu ne kadar sevdiğimi. Ama yalnızlık, bana kendisini bazen çok sert

hatırlatıyorsa da ben onu hep geçiştirdim. Kendimi avutmanın bir yolunu buldum, yani yine kitaplardan öğrendiğim usullerle savundum kendimi.

Doldurdum yalancı günleri, yapay eğlencelerle... İnsanlar sevdim, insanlara güvendim mesela... Hayvan besledim, hayvanlar sevdim, doyurdum onları ölene dek. Onlara, kötü insanlardan daha çok güvendim. Maçlara gittim, filmler izledim, denizi, dağı ziyaret ettim. Geçmiş milletlerin izlerini araştırdım, dikildim onlar gibi dünya göğü altında, harabe bir tapınak misali. Onlara da güvendim. İzlerinde ışıyan saf insanlık resimlerini izleyerek durulaştırdım kendimi. Sonra insan olmanın hazzıyla, "Ben buradayım!" dedim, "soluk alıyorum, yaşıyorum, düşünüyorum, konuşuyorum... Bakın, ben buradayım, sizler gibi, bu topraklarda!" dedim, hatta ağzım dolu övgülerle o kötü ruhlu insan evlatlarının, gelmişini geçmişini astım, kuruttum, düzledim, temizledim.

Unutmadım, o kötü kalplilerin soysuzluğunu, alçaklığını her şiirimde, her yazımda konuştum... Onlar yüzünden bir yalnızlık bahçesinden öte şehir bilmediğimi, yalnızlar sokağından başka bir sokağa girmediğimi, yalnız dağlardan başka dağları resmetmediğimi, tenhada tek başına akan nehirlerden başka suları sevmediğimi, konuşmadığımı anlattım durdum. Bu bana göre çok güzel bir şey. Bu bana özel gelen bir şey. Ama şunları da hatırlatmadan geçmeyeyim... Yalnızlık üzerine, günlerce, saatlerce konuşulabilir fikrimce. Eskiler hep, bayram günlerinin hüznünü konuşurdu, yalnızlık üzre bir

mevzu açıldı mı... Dostluklardan başlayan ve insanların sorumsuzluğuna kadar ne açıdan bakılırsa bakılsın, yalnızlık sohbeti eskiler için, mihenk taşıdır. Onunla her şey kıyaslanır. Onunla yan yana örneklendirilir, büyültülür, küçültülür, hakikat mi yalan mı olduğu onun sayesinde kararlaştırılır.

Kimsesizlik, unutulmak, hicran ya da hüsrân gibi ya da benzeri bir olguda dahi en basit bir konu açıldı mı, yine yalnızlık merdivenlerine gelir dayanırdı, yaşamaktan yorulmuş diller... Ya da illaki huzurevine düşmüş yaşlıların acısını, kendi evlerinde kimsesiz hayata veda etmiş kimseleri, ailesi şehirlere dağılmış ama kendi köyde bir başına kalmış kimseleri, içlene içlene anlatırlardı. Bunları konuşan insanlar, *“Kaderim böyle olsun istemiyorum!”* der gibiydiler. Ben de bu evde, yalnızlığı azıcık da olsa genç sayılabilecek bu yaşında hissedebiliyorsa, aslında bana, ileri de gelecek vaad eden bir hayat görünmüyor demektir. Kendimi o yaşlıların yerine koyuyorum bu satırlarla, belki de. Hep kötülük gördüğüm insanlardan kaçışın sonu kitaplar, kitapların sonu ağır yalnızlık, ya yalnızlığın sonu?

O tünelin ucunu henüz görmedim ben, elbet göreceğim. Ve belki gören varsa diye, onun yalnızlığından okumak için, didikliyorum kitapları hâlâ. Ya sen, ne durumdasın ey okur? Ya sen, düşünüp duran, ey içimde *‘Ki!’* Dedim ya, bir zamanlar... Yalnızlıktan kurtuluşun reçetesi olarak çok küçük yaşlarda kitaplara, su bulmuş bedevi susuzluğuyla sarıldım, ama gel gör ki, bana tek sevgili onlar kaldı, tek sığınak oldular. Şimdi onlardan öte sevdiğim, görüştüğüm, tartıştığım, konuştuğum, sohbetini

dinlediğim, nasihatini tuttuğum, yanında olmaya uzun süre katlanabildiğim, kimse yok! İnsanlardan öyle farklı, öyle akıllı, öyle dürüst ve öyle samimiler ki... Ve çok kalabalıklar! Kızma ey okur!

Ama haksız mıyım? Onların dostluk ateşine sığındığında kendini yalnız hissetmiyorsun. Onların kavgasına el uzattığında bir hiç değilsin. Onların çılgınlıklarını duyduğunda, sen de varsın! Onları dinlediğinde huzuru paylaşıyor, hüznü anlıyor, acıyı bölüyor, sevinci alıyor, derdi bırakıyorsun, ya da dert sahibi oluyorsun; sonra belki de ya hâline şükrediyor ya kendine kahrediyorsun, elinden başka bir şey gelmediğinden. Olsun! Seni bilemem ey okur, ama bu benim için, ne güzel bir şey! Acıyı, hüznü, hüznülenmeyi seviyor muyum, bilmem! Belki de bu yüzden kitapların anlattıkları hoşuma gidiyor. Belki de hayır! Ama belki de yalnızlık kadar hüznün ve acının da tiryakisiyimdir, en az kitaplar kadar. Bu yüzden bazen durup durup diyorum ki O’na:

‘‘Tanrı ’m! Nasıl bir ölüyüm ben!

İçinde, kendini diri taşıyan!’’

Hoş gören âkil fenâ tavrını şöhret gözlemez

Künc-i uzlet isteyen kendüyi meşhûr istemez

Işk nakdi bir hazînedür aña yokdur zevâl

Mâlik olan ‘Avnîyâ bir gence gencûr istemez

*(Fatih Sultan Muhammed Mehmed Han-Avnî
Divânı)*

*Yok olup gidecek bir fanilikte yaşadığını
bilen akıl, hayalinde şöhret gibi gereksiz
zirveleri gözlemez. Bilir ki tenhada ne
güzellikler, yalnızlıkta ne mücevherler vardır.
Yine bilir ki yokun, yoka eklenmesi yokla birdir.
Var’a erişemez, o bekleyen. Ama aşk dediğin bu
yoklar aleminde öyle bir hazinedir ki, hiçbir
hazine, hakikatte onun yanına yaklaşamaz. Ve
aşk hazinesine erip, onun kapısında bekleyen,
başka hiçbir hazineye ermeyi, başka hiçbir
hazinenin kapısında beklemeyi istemez.*

*Yalnızlık hazinesi de dedemin anlattığı
aşk hazinesi gibidir benim gözümde...Hızlı bir*

hayat yaşadım, bana sorarsanız. Çoğunun hayatı böyle değildir. Böyleymiş gibi yapar, yapmaya çalışır. O pozlarda senelerini geçirir. Ben öyle değilim! Evet, ben hızlı bir hayat yaşadım, kaplumbağadan, karıncadan hızlı, bir araba, bir uçak yahut bir füzeden yavaş. Anlattıklarım anlatacaklarım belki de hep buna yöneliktir. Ama arada bir, biraz eskilere de değinirim. Ben de sadece yaşamadım, gördüğüm kadar duyduğum şeyler de vardır bu hayatta. Tüm insanlar böyledir. Hatta en ünlüsü, Anadolu ve milletleri hakkında da epey yazısı olan Herodot, her duyduğunu yazmış. Ona benzer işte, insanların çoğu. Sadece gördüklerini anlatmazlar. Duyduklarını da kendileri yaşamışmış -mış gibi anlatanları çoktur. Bilirsiniz. Ama ben pek öyle olanlardan değilimdir. Bildiğim varsa söylerim, gördüğüm varsa anlatır, duymuşsam şurada duymuştum deyiverir, çıkarım işin içinden.

Kısaca, bir örnekle anlatayım. Doğdum, Eylül ayıymış. Ben bilmem o yılı, o ayı, pek! Doğdum, tez konuştum, tez yürüdüm, tez okudum, 5 yaşımda okula verdiler bu yüzden. 10 yaşımda ilkokulu bitirdim, ortaokulu 14’ümde, 17’imde 2,5 yılda bitiriyordum liseyi. Tamamlattılar 3’e, bir tek dersle. Üniversiteler mevzuum uzundur. Yeri gelirse anlatırım. İlkokula başlama mevzum da epey komiktir. Onu da bilahare anlatırım, okul sevmeyen çocuklar için... Severim çayı, şekerli Türk kahvesini ve sigaray. Çocuklar gibi de çikolatayı, cipsi, dondurmayı. Yemeklerden sarmayı, dolmayı, kuru fasulyeyi, pilavı, sonra cacığı, kızartmaları, salatayı, kısırı, turşuyu...

Kirli masalarda yiyemem yemeğin en basitini bile. Benden evvel el sürülmüş ekmek, geçmez benim de boğazımdan, kullanılmış bardaktan içemem bir bardak su.

Kullanılmış çatal, kaşıktaki da tabakta da böyledir huyum! Herkesin vardır böyle inadı. Seçmem hiçbir yemeği ama hoşlanmadım mı görüntüsünden, kokusundan yahut yapanından, o vakit yemem! Yiyemem! Çocukluk yapmak, çocuklar gibi davranmak kimi zaman en sevdiğim eğlencedir. Sık sık yaparım bunu. Üstelik etrafımdakileri bezdirene dek yaptığım da ara sıra olur. Kimi zaman da hiç yapmam, aslında böyle şeyler benim de hiç hoşlanmadığım şeylerdendir. Bana bakmayın, ben yaparsam, tadında ve kararında yaparım, çokları bunu bilmez. Ayarları yoktur onların. Sululukla çocukluğu, çocuklukla sululuğu ve yine çocuk oyunları ile yetişkin şakalarını hep karıştırırlar. Bundan ben de nefret ederim.

İnsanım. İnsandan doğdum, sizin gibi. Ne işledimse hep bundan ötürü! İnsan olmaktan ötürü...

Severim insanları, hayvanları da... Ve bil cümle canlıyı da. Her ne kadar çoğu insandan hâz almasam da kimi zaman, yine de severim, hep sevdim. İnsanlar beni ne kadar sever, sevdi, sevmiştii, bilemem. Bilmek de istemiyorum. Hoş bilsem de iyi olur aslında, malûm, yalan dünya, nâm ile yürüyor. Nâmı olmayanın işi hepten duman. Fakirin, fukaranın halinin hep öyle olduğu gibi. Hele bir de okur-yazar iseniz nâm gerek insana. İyi insana, daha da çok gerek! Mesela, okurum. İçimde ‘‘Ki!’’ de okur! En

sevdiğim iştir kitap okumak. Bazen hayatımdaki çoğu şeyi, sadece ondan artan zamanlarımda yaparım. Bazen de çoğu şeyi onu yapmak için, es geçerim, yapmam ya da yapamam. ‘‘Okumak, büyük zânaâttir, insanı yüceliğe erıştırir.’’ Düsturunu ilk öğrendiğim günden beri okudum. Elime geçen her bir kitabı...

Eş, dost, akrabadan, okuldan, kütüphaneden ne buldumsa, okudum. Yetmedi üye oldum kimi zaman derneklere, abone oldum gazetelere, dergilere... Okudum! Hâlâ da okurum! Bu satırları yazarken sol yanımdaki kanepemde tam 16 kitap okunmayı bekliyor. Bazılarına başladım, bazılarını özellikle bekletiyorum, bazılarını da gerekli görmezsem okumayacağım. Bazılarının da yarısındayım. Onlar mı beni kölesi yaptı, ben mi onları kölem yaptım bilmiyorum. İkili kölelik bu resmi olarak da tescillenmiştir. Ben onlara çok hizmette bulundum, onlar da bana... İkimizde inkâr edemeyiz bunu... Ben efendilerimi severim, efendilerim sever beni... Hayat bundan ibaret!

Bir kadına âşık olur gibi, insan kitaplara âşık olabilir. İnanın buna, olabilir! Kitaplara ben, çocukluğumda öyle bir âşık oldum ki, denizi görünce, kendini denize atmak isteyen bir adam gibi, her anımda onlara koşmak, kaçmak istedim. Yıllarım böyle geçti. Aşkına karşılığı yazdırdığı şiirlerle verdi kitaplar. Şiiri, kitaplar kadar çok sevdim sonra. İçimde ‘‘Ki!’’ de! Güzel kitapları, güzel şiirleri oldum olası hayranlıkla, defalarca okur, ezberlemeye çabalarım. Onlara duyduğum hayranlıktan içimde büyüyen yazmak hevesimi dindiremez, durduramaz oldum. Ve denedim. Başladım bir kıyısından. Şiirler ilk adımmdı. Yaza yaza nasıl kötü şiir yazılabileceğini iyice

bellemiş oldum, böylelikle. Ustalaşamadım. Ne zamanım oldu ustalığa ne de bir gram aklım erdi kelime oyunlarına.

Hâlâ da ermez. İçimde akan nehrin çağılısını herkese duyurmayı isterdim oysa. Başaramadım sanırım. Gümbürtüsüyle kaldı içimdeki infilâklar. Mantarlar içimdeki ormanda açtı, toplanmadan çürüdü, boş kovana geldi gitti arılar, bulutlar yağmadı, yeşillendiremedi topraklarımı. Ne çok kitap ne çok satır, ne çok ders çıkardı oysa onlardan. Her şeye beni büyüleyen yanından göz attım, başka türlü tâd alamıyorsun yaşamaktan. Tuhaf bir dünya işte bu! Doğduğun andan itibaren yaşamaya başlıyorsun ama peşinde adım adım son günün... Üstelik erdemi yok, saati yok. Aldığın ilk solukla, attığın ilk adımla başlıyor hayatının hafızanda birikme işi. Ölümün de dakika düşmesi ömür payından. Bu yüzden, okuduğum kitaplardan, kaçan zamanın geri dönüşünün olmadığını, ne vakit ki öğrendim; işte o andan

beri, kaçırdığım tek bir an, tek bir gün olmasın istedim. Hızlı bir hayat yaşadım bu yüzden. Karıncadan, kaplumbağadan hızlı, arıdan, füzeden yavaş! Çokları da böyle söyler. Ama değillerdir. Ama ben hızlı yaşarken de, sabahlara kadar da koşarak kitap okudum. Oturdum, okudum. Kalktım, kalktığım yerden devam ettim kimi zaman. Kimi zaman, her şeyi bırakıp, kitapların yanına sessizce oturdum. Kitaplardaki hayatlara yetişmek için, kimi zaman ha bire koştum, doğru dürüst bir gün olsun uyumadım, kırk yıllık ömrümde, desem yeridir. Ve uyumadı! İçimde “Ki!” de! Seslendi durdu O’na:

- “Tanrı’m! Nasıl bir ölüyüm ben!

İçinde “Kİ” ’nin içinde “Ki” ’nde, kendini taşıyan!”